

Pokrok a „dokonalost“

Ladislav Hejdánek

This is a part of the original document:

[2009](#)

jedná se o část původního dokumentu:

[2009](#)

- ◆ myšlenkový deník – záznam, česky, vznik: 10. 10. 2009
- ◆ philosophical diary – record, Czech, origin: 10. 10. 2009

Pokrok a „dokonalost“

Zajisté nelze mluvit o tom, že existuje nějaké „pokrok vůbec“, tj. pokrok všeobecný, univerzální, pokrok ve všem. To přece odporuje naší běžné zkušenosti: věci mají tendenci chátrat, kazit se, zanikat. Neméně chybné by bylo každý pokrok univerzálně, generálně zpochybňovat nebo popírat; i to by odporovalo naší zkušenosti, a to nejen individuální (ať už vlastní nebo pozorované v jiných případech, a nejen na lidské úrovni). I v životě celých společenství jsou období růstu a zvyšování kvality života, nejen období úpadku a rozkladu (ostatně všeobecný, vše postihující a neustále pokračující úpadek by bez nějakého předchozího ustavení nějaké relativně vyšší kvality nebyl prostě vůbec možný). Takže se můžeme shodnout na tom, že žádný univerzální pokrok sice neexistuje, ale že jsou možná, ale i skutečné „jednotlivé“ pokroky, tj. více nebo méně stanovitelné oblasti „regiony“ a „jejich“ období, kdy lze mluvit o „pokrocích“ (a také zde je třeba odlišovat větší nebo menší měrou „organizačně“ sjednocované pokroky, jak to známe nejen u jednotlivých živých organismů, ale také z „vývoje“ genetického, tzv. „vývoje druhů“ – ale nejde jen o „druhy“ v přísném smyslu -, od „pokroků“ pouze faktických, předem nijak neplánovaných, nezamýšlených – přičemž ovšem nelze nikdy předem vylučovat, že by do nich nebylo možno přece jenom nějak – zajisté zejména na úrovni lidské – rozumně resp. rozumem zasahovat). A právě zde velmi záleží na přesném pojmovém odlišení myšlenkových prostředků, jichž při uchopení problému „pokroků“ v různých případech (a především v různých „regionech“ či specializovaných „oborech“) chceme užívat. Kritický vztah ke všem antropomorfismům nesmí činit výjimku ani v případě radikálních (a málo domýšlených) odpíračů antropomorfismu: jsou přece odpírači, kteří ve svém odpěračství zůstávají redukcionisty, protože si nedají dost práce s přesnějším vymezením toho, co vlastně popírají (a místa aby popírali radikálně, tedy do hloubky, do kořene, popírají povrchně a nedbale – a tím neplatně). Dalo by se říci, že v takových případech nepopírají věc samu, ale její karikaturu. Skutečným problémem tedy nejsou povrchní popěrači „pokroku“, ba ani kvalitnější, sofistikovanější popěrači, ale věc sama: jsou-li možné „pokroky“, jak každý rozumný člověk musí uznat, je třeba se tázat, zda směřování těchto jednotlivých „pokroků“, může být chápáno jako nějak předem „zacílené“, tedy k nějakému předem nějak stanovenému cíli směřující, anebo spíš ve svých „pokrocích“ jakoby otevřené a tím pluralitu cílů podmiňující a umožňující. Ti, co popírají nejen univerzální pokrok, ale také jednotlivé „pokroky“ (v kterých eventuelně vidí jen náhody nebo výsledky nahodilostí), vlastně nejčastěji popírají ony „pevně předem uložené“ cíle, ale nikoli skutečnost negentropických procesů vůbec. Tady má svou důležitost rozpoznání, že pokroky, v nich došlo k dosažení jakýchsi relativních „předposledních“ dokonalostí, jakoby končí, a že se onen „tlak progresu“ (což je nepochybně nesprávné pojmenování, neboť nejde o „tlak“ z minulosti) jakoby přesouvá zase jinam.

(Písek, 091010-1.)